

Dođru bilgi doğru kaynaktan alınır...

Enderunlu Abdüllatîf
ÂYÎNE-İ DERÛN

[Osmanlı'ya Devlet Adamı Yetiştiren Mektep:
Enderûn-ı Hümâyûn]

Neřre Hazırlayan
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KÖÇ

ÇAMLICA

İstanbul 2013

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	V
ÖNSÖZ	VII
GİRİŞ	XI
a- Âyîne-i Derûn Hakkında	XII
b- Enderûn-ı Hümâyûn Tarihi'nin Kaynakları	XIV
A- Osmanlı Devleti ve Kurumları	XVII
B- Merkezî Saray Teşkilatı	XX
C- Osmanlı Sarayında Enderûn-ı Hümâyûn'un Gelişimi ..	XXIV
D- Enderûn-ı Hümâyûn'da Eğitim	XXXII
E- Enderûn-ı Hümâyûn'nun İç Düzeni	XLI
F- Enderûn- Hümâyûn'da Verilen Eğitimin Maksadı	L
SONUÇ	LVI
BİBLİYOGRAFYA	LXI
METİN	1
DİZİN	115
METNİN TIPKIBASIMI	133

ÖNSÖZ

Enderûn-ı Hümâyûn, Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra devlet adamlarının yetiştirildiği en önemli müessesedir. Mektebin mezunları idarî ve askerî sınıflarda istihdam edildikleri için, devletin neden Enderûn-ı Hümâyûn üzerinde titiz bir şekilde durduğunu anlamak zor değildir. 18. yüzyıl Osmanlı toplumunda Enderûn-ı Hümâyûn ile ilişkilendirilen kişilerin sayısının fazla olması bir yana, araştırmalardan anlaşıldığına göre, bunların vakıf müesseselerini kurmak veya desteklemek konusunda toplumun en önünde gitmişlerdir. O halde Enderûn-ı Hümâyûn mezunlarının gerek sayılarının fazlalığı ve gerekse devlet kadrolarında stratejik makamlarda istihdam edilmeleri bakımından önemli bir grup olduklarını bir kez daha vurgulamak gerekmektedir. Mektebin ise Topkapı Sarayı içerisinde olması, mektepte okuyanların göz önünde olduklarını unutmamaları ve ona göre hareket etmeleri talebelere tenbîh edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin idarî ve askerî kadrolarında istihdam edilen kişilerin eğitim gördüğü Enderûn-ı Hümâyûn mektebi bu çalışmada çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Abdülatif Efendi'nin *Âyîne-i Derûn* isimli eserinden, buranın sıradan bir mekteb olmadığı, bir manada seçkinler mektebi olarak ifade edilebilecek bir tarzda te' sis edildiği anlaşılmaktadır.

Âyîne-i Derûn isimli bu eser bir manada, Enderûn-ı Hümâyûn'a gelen akıllı ve çalışkan talebenin iyi bir eğitim sonrasında neler yapabileceklerini açıkça ortaya koymaktadır. Esasında Enderûn-ı Hümâyûn'da okuyan talebelere bir manada kaideleri hatırlatma mahiyeti de taşımaktadır.

Osmanlı Devleti, ülkenin değişik yörelerinden devşirilen içoğlanlarını seçerek Enderûn-ı Hümâyûn'da toplamak suretiyle onlara uzun süreli eğitim sağlamıştır. Verilen eğitim neticesinde içoğlanları İslam

kültürleriyle techiz edilmiş, devlet için tek bir merkezde yetiştirilmiş olmanın verdiği avantajla siyasî olarak birbirleriyle zıt düşmeyen bir idarî mekanizma oluşturulmasına imkân sağlamışlardır. Bu bağlamda eserin müellifi Hafız Abdüllatif Efendi, *Âyîne-i Derûn* isimli bu eserinde, Enderûn-ı Hümâyûn'un bir devre damgasını nasıl vurduğunu ortaya koymaktadır.

Bizim için bu çalışma, öteden beri Enderûn-ı Hümâyûn hakkında yapılan çalışmalara katkı mahiyeti taşımaktadır. Osmanlı eğitim kurumları hakkında yapılan araştırmalara bakıldığında, Enderûn-ı Hümâyûn hakkında şimdiye bir elin parmaklarını geçmeyen miktarda çalışma yapılmıştır. Ancak yapılan bu araştırmalarda ve çeviri eserlerde, *Âyîne-i Derûn*'un varlığından hiçbir şekilde bahsedilmemektedir. Bu itibarla *Âyîne-i Derûn* isimli eserin çevrilmesi gerektiği fikri bizde hâsıl olmuştur.

Çalışmamızın giriş kısmında Enderûn-ı Hümâyûn'un ortaya çıkışı, gelişmesi ve gördüğü hizmetleri anlatırken yabancı seyyahların görüşlerine de yer verilecektir. Daha sonra da metnin transliterasyonu yapılmıştır.

Bu çalışma esnasında yardımlarını gördüğüm Başbakanlık Osmanlı Arşivi uzmanı Ebul Faruk Önal'a, kitap ile alakalı olarak çok kıymetli tavsiyelerde bulunan Yrd. Doç Dr. Raşit Gündoğdu'ya ve kitabın yayınlanmasında çok büyük gayret sarfeden Çamlıca Basım Yayın çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet KÖÇ

Enderunlu Abdülatif

ÂYÎNE-İ DERÛN

[Osmanlı'ya Devlet Adamı Yetiştiren Mektep:
Enderûn-ı Hümâyûn]